

**Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича**  
**Факультет історії, політології та міжнародних відносин**  
**Кафедра міжнародних відносин і суспільних комунікацій**

**СИЛАБУС**  
**навчальної дисципліни**  
**ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ВИКЛИКИ ЄВРОПЕЙСЬКІЙ**  
**ІНТЕГРАЦІЇ: МОНІТОРИНГ ТА АНАЛІТИКА**

*ВИБІРКОВА*

<b>Освітньо-професійна програма</b>	«Міжнародні економічні відносини»
<b>Спеціальність</b>	292 «Міжнародні економічні відносини»
<b>Галузь знань</b>	29 Міжнародні відносини
<b>Рівень вищої освіти</b>	другий (магістерський)
<b>Факультет</b>	історії, політології та міжнародних відносин
<b>Мова навчання</b>	українська
<b>Розробники</b>	д.істор.н., професор Фісанов Володимир Петрович.

<b>Контактний телефон</b>	52-30-53
<b>E-mail</b>	<a href="mailto:v.fisanov@chnu.edu.ua">v.fisanov@chnu.edu.ua</a> , <a href="mailto:v.karpo@chnu.edu.ua">v.karpo@chnu.edu.ua</a>

<b>Консультації</b>	Понеділок: 15:00–16:00
---------------------	------------------------

**1. Анотація навчальної дисципліни.** Вивчення навчальної дисципліни сприяє формуванню та розвитку (1) поглибленого знання про зміст і характер трансформаційної кризи у міжнародних відносинах к.ХХ-поч.ХХІ ст., пов'язаних із еволюцією Вестфальської системи та тими наслідками котрі ці карколомні трансформації позначаються на глобальному та регіональному рівні, зокрема маючи неабиякий вплив на перебіг процесів Європейської інтеграції; (2) оновленого уявлення про еволюцію ролі старих і нових центрів геоекономічного та геополітичного впливу у різних регіонах світу та дослідницького аналітичного інструментарію для магістрів- міжнародників та інформаційників; (3) системному розумінню і практичному баченню у молодих дослідників проблем регіонального розвитку і позиції України як майбутньої держави-члена ЄС та її нової ролі у регіоні ЦСЄ у контексті російсько-української війни та після її закінчення як впливового геополітичного актора в Європейському політичному просторі, зокрема у Балто-Чорноморському регіоні з розгортанням можливих сценаріїв як на короткострокову, так і середньострокову перспективу.

**2. Мета навчальної дисципліни.** Метою даної навчальної дисципліни є поглиблене вивчення системної кризи міжнародних відносин на межі століть, котра склалася після завершення II світової війни й особливо тих її проявів, які стали помітно впливати на розвиток міжнародної ситуації у перші десятиліття XXI ст.

Зокрема передбачається здійснити комплексний аналіз зовнішньої політики країни у перехідну Поствестфальську добу в контексті розвитку субрегіональної підсистеми Центральної та Південно-Східної Європи, а також асиметричних викликів європейській інтеграції у контексті сучасної війни РФ і України та європейського виміру зовнішньої політики України на поч. XXI ст.

Основним результатом при вивченні запропонованого курсу має стати значне поглиблення системно-аналітичного мислення у процесі набуття магістрами знань, умінь та навичок для здійснення системної, науково обґрунтованої, інформаційно-аналітичної діяльності у ході прогностичного осягнення сучасних глобальних і субрегіональних міжнародних процесів, зокрема можливих викликів та геостратегічних рішень у політичних центрах для європейської інтеграції та безпеки. При цьому буде враховуватися уміння магістрантів щодо розбудови можливих сценаріїв по лінії взаємин «ЄС-США», «ЄС-КНР» та «ЄС-Україна». У процесі індивідуальної та самостійної роботи слухачі зможуть опанувати сучасними методиками ефективного наукового пошуку, включаючи використання наукової інформації із широким залученням необхідних інтернет-ресурсів у царині міжнародних відносин.

**3. Завданнями** навчальної дисципліни є:

- Досягти предметних практичних знань у складних питаннях розвитку стохастичної системи сучасних міжнародних відносин та її трансформації на глобальному і субрегіональному рівнях, зокрема розвитку Євросоюзу як сучасного регіонального об'єднання, з обов'язковим глибинним аналізом ролі України у цих процесах;
- Сформувати у слухачів курсу системні практичні навички щодо можливостей адекватного використання новітніх методик, зокрема побудови сценаріїв, при аналізі неоднозначних процесів МВ поч. XXI століття;
- Надати поглиблені знання і практичні навички стосовно використання базових інтернет-джерел, міжнародних документів та експертних матеріалів та оцінок для побудови різноманітних сценаріїв на середньострокову і короткострокову перспективу у розвитку міжнародних стосунків перехідної доби;
- Сформувати поглиблене розуміння зовнішньої політики провідних акторів на міжнародній арені, особливо провідних держав Європи, та їх впливу на Український політичний курс на регіональному і глобальному рівнях з подальшою метою здійснювати креативні наукові дослідження у сфері сучасної міжнародної політики.

**4. Пререквізити:** Вивчення пропонованої навчальної дисципліни дозволить посилити знання, отримані під час вивчення обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми.

**4. Результати навчання**

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен набути таких **компетенцій:**

**спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):**

СК 1. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо налагодження міжнародних економічних відносин на всіх рівнях їх реалізації.

СК 3. Здатність визначати й оцінювати прояви економічного глобалізму, виклики та дисбаланси глобального розвитку та їх вплив на міжнародні економічні відносини

СК 6. Здатність застосовувати принципи соціальної відповідальності в діяльності суб'єктів міжнародних економічних відносин і аналізі їхнього впливу на економічний розвиток країн.

#### програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 4. Приймати обґрунтовані рішення з проблем міжнародних економічних відносин за невизначених умов і вимог.

ПРН 6. Аналізувати нормативно-правові документи, оцінювати аналітичні звіти, грамотно використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали, вести прикладні аналітичні розробки, професійно готувати аналітичні матеріали.

ПРН 7. Досліджувати й аналізувати моделі розвитку національних економік та обґрунтовувати заходи досягнення їх стратегічних цілей в умовах трансформації світогосподарських відносин.

ПРН 11. Розуміти сутність соціального виміру глобального економічного розвитку та імплементувати принципи соціальної відповідальності в діяльності суб'єктів міжнародних економічних відносин.

## 5. Опис навчальної дисципліни

### 5.1. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Теми лекційних занять</b>	<b>Змістовий модуль 1. Європейський Союз на початку ХХІ століття і Україна : міжнародні виклики і загрози</b>											
<b>Тема 1.</b> Європа і світ в умовах Поствєстфалії: від глобалізму до фрагментації	15	2	2	-	6	5						
<b>Тема 2.</b> Зовнішня політика провідних держав ЄС в умовах кризи євроінтеграції: Німеччина-Франція-Італія	15	2	2	-	6	5						
<b>Тема 3.</b> Нова роль України у Балто-Чорноморському регіоні: виміри геостратегічного успіху	15	2	2	-	6	5						
<b>Тема 4.</b> ЄС і країни Сходу: можлива відповідь на	15	2	2	-	6	5						

стратегічні виклики у 21 столітті: експертні прогнози та оцінки														
<i>Разом за ЗМ1</i>	60	8	8	-	24	20								
<b>Змістовий модуль 2. Зовнішньополітичні прогнози та можливі рішення: Євросоюз і нова регіональна роль України у після російсько-української війни</b>														
<b>Тема 1.</b> Балто-Чорноморський регіон: зміна геополітичних ролей провідних держав у середньостроковій перспективі.	20	2	2	-	10	6								
<b>Тема 2.</b> Формування нових центрів воєнно-політичного впливу на теренах Євразії: ролі ЄС та України	20	2	2	-	10	6								
<b>Тема 3.</b> Роль і місце України у системі європейського економічного співробітництва та безпеки: прогнози та оцінки на середньострокову перспективу	20	3	3	-	8	6								
<i>Разом за ЗМ 2</i>	60	7	7	-	28	18								
<b>Усього годин</b>	120	15	15	-	52	38								

## 5.2. Теми семінарських (практичних) занять

№	Назва теми
1.	Криза Вестфальської (Ялтинсько-Потсдамської) системи у к.ХХ ст.
2.	Європейський Союз між стабільністю і кризою: пошуки адекватних рішень.
3.	ЄС і країни Сходу: виклики і виміри нових геостратегічних відносин
4.	Особливості відносин Євросоюзу і США в умовах кризових явищ на міжнародній арені.
5.	Балто- Чорноморський регіон: зміна геополітичних ролей провідних держав (моніторинг та аналітика).
6.	Україна у сучасній трансформаційній системі міжнародних відносин і у контексті російсько-української війни: відповіді на турбулентні виклики ХХІ ст.
7.	Роль і місце України у системі європейського економічного співробітництва та безпеки: прогнози та оцінки щодо вступу в ЄС на середньострокову перспективу.

### 5.3. Тематика індивідуальних завдань

№	Назва теми
1.	Причини кризи Ялтинсько-Постдамської системи у кінці ХХ ст.
2.	Вплив Brexit на зовнішньополітичну стратегію і тактику ЄС.
3.	Європейський Союз: пошуки нової стратегії безпеки у контексті російсько-української війни.
4.	Особливості економічних та політичних відносин ЄС та КНР на початку ХХІ ст.: виклики і загрози.
5.	Актуальні проблеми відносин Туреччини з ЄС: виклики і рішення.
6.	Особливості взаємин України-ФРН на тлі російсько-української війни: експертні оцінки та прогнози.
7.	Розвиток і перспективи взаємин Україна-США у контексті сучасної війни і кризи європейської безпеки.
8.	Перспективи вступу України до ЄС і НАТО у середньостроковій перспективі: моніторинг та аналітика
9.	Еволюція позиції України у Балто-Чорноморському регіоні у контексті російсько-української війни.
10.	Сучасні методики аналізу та моніторингу кризових ситуацій у МВ.

### 5.4. Самостійна робота

№	Назва теми
1.	Формування 3-х центрів геополітичного впливу у МВ у 10-20-х рр. ХХІ століття.
2.	Тандем Франції та ФРН у сучасному ЄС: проблеми і перспективи.
3.	Євросоюз після Брекзиту: пошуки шляхів зміцнення євроінтеграційної політики
4.	Роль КНР та Туреччини в Євразії у контексті російсько-української війни
5.	Фактор Британії у Центральній Європі: сучасний геостратегічний трикутник.
6.	Зниження ролі «російського чинника» в Євразії після завершення російсько-української війни.
7.	Розвиток відносин Україна-Польща як чинник стабільності у Балто-Чорноморському регіоні
8.	Україна як «демократичний магніт» для країн Східної Європи після перемоги в російсько-українській війні
9.	Аналітичні центри провідних держав ЄС: оцінка кризового стану у МВ перехідної доби
10.	Аналітико-прогностичні центри Україні: пошуки адекватної відповіді на зовнішні виклики і загрози Поствестфальської доби

### 5.5. Завдання для самостійної роботи студентів (тематика наукових рефератів і презентацій)

1. Криза європейської ідентичності на початку ХХІ ст.: можливі рішення та прогнози.
2. Вплив Брекзиту на процеси європейської інтеграції.
3. Євроскептичні настрої у Франції. Чи є загроза Фрекзиту?
4. Тандем Франції та ФРН у сучасному ЄС: проблеми і перспективи.
5. Європейська політика Польщі: виклики і можливі рішення.

6. Політична фронда проти ЄС: випадок з Угорщиною.
7. Особливості зовнішньої політики Румунії; критика і позитиви європейського вибору.
8. Перспективи вступу України в ЄС у контексті російсько-української війни.
9. Еволюція зовнішньої політики України у контексті формування трикутника «Британія-Польща-Україна».
10. Особливості українсько-англійських відносин на сучасному етапі.
11. Українсько-польські відносини в умовах війни та кризи: виклики і рішення.
12. Взаємини України-ФРН на тлі сучасної війни в Європі.
13. Нова геополітична роль України після перемоги у Центрально-Східній Європі.
14. Україна як «демократичний магніт» для країн Східної Європи після перемоги.
15. Еволюція і зміни безпекової політики України у Східній Європі на середньострокову перспективу.
16. Україна-НАТО: виклики і проблематика сучасних відносин.
17. Особливості зовнішньої політики Туреччини на сучасному етапі: глобальні та регіональні контексти.
18. Складні відносини Туреччини з ЄС: виклики і рішення.
19. Особливості турецько-українських відносин доби президента Ердогана.
20. Роль Туреччини на Кавказі і позиція Кремля.
21. Політика США стосовно Євросоюзу: геополітичні та економічні виміри.
22. Розвиток і перспективи взаємин Україна-США у контексті війни і кризи європейської безпеки.
23. Криза і проблема реформування ООН у контексті російсько-української війни.
24. Причини підйому Китаю на початку 21 століття.
25. Взаємини ЄС і Китаю: як уникнути економічної залежності від КНР.
26. Відносини США-КНР на сучасному етапі: виклики і можливі рішення.
27. Проект «Один пояс - Один шлях» як глобальний економічний виклик Китаю.
28. Проблема Тайваню у сучасному протистоянні США і Китаю.
29. Особливості сучасної інформаційно-психологічної війни між Україною та РФ.
30. Середньострокові прогнози зміни архітектури воєнно-політичної безпеки в Європі: нова роль України.

## **6. Система контролю та оцінювання**

**Види та форми контролю.** Поточний контроль здійснюється у таких формах та за допомогою таких засобів:

### **Усний виступ.**

- *5 балів* заслуговує магістр, який виявив систематичні і глибокі знання, за повне - від 90% до 100%, методично правильне висвітлення основних питань з даної теми, за аргументацію висловлених положень переконливими прикладами, знанням основних і другорядних фактів, вміння логічно викласти матеріал і зробити відповідні висновки;
- *3 бали* заслуговує магістр за порівняно повне й методологічно в цілому правильне висвітлення основних і додатковим питань з даної теми, належну аргументацію та логічні висновки;
- *1 бал* заслуговує магістрант, який виявив частково фрагментарні знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого засвоєння навчального матеріалу;
- *0 балів* заслуговує студент, який не навів аргументів під час виступу, його висновки поверхові та алогічні, немає узагальнень.

### **Есе (письмове завдання).**

- 5 балів виставляється за есе, яке відповідає всім вимогам до такого виду робіт та супроводжується публічним захистом;
- 3 бали виставляється за есе, яке відповідає всім вимогам до такого виду робіт, однак не супроводжується публічним захистом;
- 1 бал виставляється за есе, яке відповідає більшості вимог до такого виду робіт;
- 0 балів виставляється за есе яке не відповідає більшості вимог до такого виду робіт.

#### **Тестування.**

- 5 балів виставляється за надання вірних відповідей на всі тестові завдання;
- 4 бали виставляється за надання вірних відповідей на 80-99 % тестових завдань;
- 3 бали виставляється за надання вірних відповідей на 65-79 % тестових завдань;
- 2 бали виставляється за надання вірних відповідей на 50-64 % тестових завдань;
- 1 бал виставляється за надання вірних відповідей на 30-49 % тестових завдань;
- 0 балів виставляється за надання вірних відповідей менше ніж на 30 % тестових завдань.

#### **Участь в дискусії.**

- 1 бал виставляється магістру, який доповнив відповідь основного доповідача, сформулював проблемне питання та висловив бачення вирішення обговорюваної проблеми.

#### **Опрацювання різних за змістом та методологічними принципами монографій та наукових статей (самостійна робота).**

- 7 балів виставляється за використання проблемного підходу;
- 3 бали виставляється за реферативне, описове опрацювання монографій та наукових статей.

#### **Презентація аналітичної доповіді (індивідуальна робота).**

- 10–7 балів заслуговує студент, який виявив систематичні і глибокі знання, за повний - від 80% до 100% їх виклад, а також за вірний вибір методології, методів дослідження. Мають бути також аргументовано викладені базові положення курсу, логічно структурувати матеріал і зробити концептуальні висновки.
- 6–4 балів заслуговує студент за порівняно повне й методологічно вірне викладення основних і додаткових питань з теми дослідження, а також вмінням логічно викласти матеріал і зробити основні висновки.
- 3–1 бал заслуговує студент, який засвідчив знання, необхідні для подальшого засвоєння навчального матеріалу;
- 0 балів заслуговує студент, який не навів аргументів, зробив поверхові, алогічні висновки.

#### **Творча робота.**

- 10–7 балів заслуговує студент, який виявив всебічні, систематичні і глибокі знання, за повне (від 90% до 100%), за правильний вибір методології, методів дослідження та за аргументацію базового викладеного ним матеріалу.
  - 6–4 балів заслуговує студент за порівняно повне й методологічно в цілому правильне викладення основних і додаткових запитань з тематики курсу і належну аргументацію та обґрунтовані висновки.
  - 3–1 бал заслуговує студент, котрий засвідчив знання, необхідні для подальшого засвоєння навчального матеріалу за курсом.

- 0 балів заслугоує студент, який не навів аргументів, зробив фрагментарні, алогічні висновки.

### Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий залік Макс.	Сумам акс.
Змістовий модуль 1- максимально					Змістовий модуль 2 - максимально						
T1	T2	T3			T1	T2	T3			40	100
10	10	10			10	10	10				

Оцінку «А» («відмінно») заслугоує студент, який виявив всебічні, систематичні і глибокі знання, за повне (від 90% до 100%) за методичне вірне висвітлення основного матеріалу з системним опрацюванням базової та додаткової літератури. Має бути присутній виключно логічний виклад матеріалу з фаховими елементами евристичного мислення.

Магістрант має виявити здатність до самостійного виконання необхідних завдань, передбачених програмою. Така оцінка передбачає також засвоєння аспірантом взаємозв'язку основних понять дисципліни, здатність концептуального узагальнення набутих професійних знань.

Оцінку «В» («добре») отримує магістрант, який в цілому засвоїв програмовий матеріал, успішно виконав передбачені завдання, опрацював основну рекомендовану літературу. Він має самостійно опрацювати теоретичний і практичний матеріал, використовуючи весь спектр необхідних інформаційних джерел для якісної підготовки в обраній галузі гуманітарних наук.

Оцінка «С» («добре») ставиться за порівняно повне й методологічно в цілому правильне висвітлення студентом основних і додаткових питань із запропонованого курсу. Ним має буде наведена логічна аргументація відповідей теоретичним матеріалом та актуальними прикладами зі сфери політичної науки із широким використанням інтернет-джерел.

Оцінки «D» («задовільно») заслугоує студент, який виявив знання базового навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією, здатний виконувати індивідуальні завдання із залученням наукової літератури та якісних інформаційних джерел.

Оцінка «Е» («задовільно») ставиться за відповіді, які засвідчують про фрагментарне знання аспірантом базового програмового матеріалу – до 50% і тому є методологічно кострубатим, поверховими та досить часто алогічними.

Оцінку «FХ» («незадовільно») отримує студент, у знання якого є значні прогалини, який припустився серйозних помилок у виконанні запропонованого програмного матеріалу.

Оцінка «F» («незадовільно») ставиться за часткове засвоєння аспірантом програмового матеріалу – менше 50%, тобто якщо значна частка відповідей неправильні або ж приблизні, де не висвітлюється суть базових питань і не простежується логіка викладу й відсутні самостійні узагальнення і висновки. Отже, аспірант фактично виявив неспроможність до професійної діяльності у сфері сучасних гуманітарних досліджень.

## 7. Рекомендована література

### 7.1. Базова (основна)

1. Асиметрія міжнародних відносин (під ред. Г.М. Перепелиці, О.М. Субтельного). – К.: Стило, 2005.
2. Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / П. П. Гай-Нижник (керівник проекту, упоряд. і наук. ред.); авт. кол.: П. П. Гай-Нижник, Л. Л.



- Залізник, І. Й. Краснодемська, Ю. С. Фігурний, О. А. Чирков, Л. В. Чупрій. – К.: «МП Леся», 2016. – 586 с.
3. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. – К.: Либідь, 2006.
4. Геополітичні орієнтації населення і безпека України. За даними соціологів / Упор. М.О.Шульга. – К.: Бізнесполіграф, 2009.
5. Згуровський М.З., Панкратова Н.Д. Системний аналіз: проблеми, методологія, застосування. – К.: Наук.думка, 2005.
6. Зосименко Т. Економічні інтереси України на тлі суперечностей у геополітичному трикутнику США–Китай–ЄС. Аналітична записка. Рада зовнішньої політики “Українська призма”, 2021. 25 с.
7. Каган Р. Про рай і владу. Америка та Європа у новому світовому порядку. – Л., 2004.
8. Кокуть І.Г., Миронова О.І. Місце теорії ігор у дослідженні міжнародних відносин // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – Вип.3. – С.123-128.
9. Ліпкан В.А. Національна безпека України: [навч. посіб.] / В.А. Ліпкан. – К.: Кондор, 2008.
10. Магда Є. Гібридна війна: вижити і перемогти. – Х.: Віват, 2015.
11. Магда Євген. Виклики гібридної війни: інформаційний вимір //www.irbis-nbuv.gov.ua >irbis\_nbuv > cgiirbis\_64
12. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. – К.: Знання, 2007.
13. Макар Ю.І., Гдичинський Б.П., Макар В.Ю., Попик С.Д., Ротар Н.Ю. Україна в міжнародних організаціях: Навчальний посібник / За ред. Ю.І. Макара. – Чернівці: Прут, 2008.
14. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія / Борис Олександрович Парахонський, Галина Михайлівна Яворська. – Київ : НІСД, 2019.
15. Перепелиця Г.М. Конфлікти в посткомуністичній Європі. – К.,2003.
16. Смолій В.А., Ясь О.В. (2022). “Сучасна російсько-українська війна у світлі постколоніалізму”. Вісник Національної Академії наук України, №6. // [https:// visn-ukpanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/view/819/822](https://visn-ukpanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/view/819/822)
17. Сокур О. В., ОНУ ім. І. І. Мечникова Європейська інтеграція: теоретичні засади та еволюція поглядів. Актуальні проблеми політики. 2015. Вип. 55.
18. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. – К. : НІСД, 2017 // [http://bintel.com.ua/uploads /images/ news-center / gorbulin/ HW\\_dr uk\\_fin%2Bsite\\_chan ged -6e437.pdf](http://bintel.com.ua/uploads /images/ news-center / gorbulin/ HW_dr uk_fin%2Bsite_chan ged -6e437.pdf)
19. Тренди міжнародного порядку денного у 2022 році. Під ред.: Г. Шелест та С. Герасимчука. Грудень 2021. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ ukraine /18800.pdf>
20. Аудит зовнішньої політики Україна- Китай: дискусійна записка. / Гончарук А. З., Гобова Є. В., Кіктенко В. О., Коваль О. А., Кошовий С. А. Київ: Інститут світової політики, 2016. 58 с. // <https://sinologist.com.ua/wp-content/uploads/2018 /09 /Audyt-zovni shnoi- polityky Ukr Kytay- ukr inet.pdf>
21. Україна в системі міжнародної безпеки: Монографія /Національний інститут проблем міжнародної безпеки / За ред.д.е.н. О.С.Власюка. – К.: НІПМБ, 2009.
22. Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього / За ред.проф. А.І.Кудряченка. – К.: Фенікс, 2009.
23. Участь України в агенціях і програмах Європейського Союзу: перспективи і можливості. – К.: МЦПД, 2008.
24. Фісанов В.П. Сучасні посткомуністичні дослідження: пошуки нових підходів // Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип. 173-174. – Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці: Рута, 2003. – С.319-328.

25. Фісанов В. Критичні точки українсько-російських відносин на початку XXI ст. // Агора. Україна і Росія: політичні, економічні і культурні аспекти взаємодії. Вип. 8. – К.: Стило, 2009. – С. 15-20.
26. Фісанов В. Сучасний світовий дискурс і формування аналітичного стилю мислення // Аналітика. Прогнози. Інформаційний менеджмент /Зб.наукових праць. – Вип.І. – Чернівці: ЧНУ, 2011. – С.8-46.
27. Фрідмен Г.Л. Лексус і оливкове дерево. Зрозуміти глобалізацію. – Львів, 2002.
28. Ахмедова Е. Визнання Туреччиною «геноциду» вірмен 1915 року як обов'язкова вимога вступу країни до Європейського Союзу. Актуальні проблеми політики. 2017. Вип. 60 // <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/13874/>
29. Воротняк М. Аудит зовнішньої політики: Україна-Туреччина. Дискусійна записка, К. Інститут світової політики, 2, 2016 // [http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Aud\\_Ukr\\_Turk\\_01\\_32\\_ukr.pdf](http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Aud_Ukr_Turk_01_32_ukr.pdf)
30. Солових Є. Україна-Туреччина: політико-економічні аспекти взаємовідносин і перспективи розвитку. Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 8, 2018 // <http://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/31efa3488b91a7eb86b8ae0a0b2644ff.pdf>
31. Чубарова Р. Р. Європейський та євроатлантичний курс Туреччини як чинник реалізації її національної безпеки, 2009 // <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/20795/14-Chubarova.pdf?sequence=1>
32. Шокола Ю.О. Безпекова політика Туреччини в Чорноморському регіоні у постбіполярну добу. Соціально-політичні студії. Науковий альманах. Праці молодих науковців. 2021. Вип. 5 // <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31748/1/165-178.pdf>
33. After Westphalia, whither the nation state, its people and its governmental institutions? by Dr Michael Vaughan BA, MSocSc, PhD, 2011 // [https://espace.library.uq.edu.au/data/UQ\\_266787/After Westphalia.pdf? Expires= 1585572773](https://espace.library.uq.edu.au/data/UQ_266787/After%20Westphalia.pdf?Expires=1585572773)
34. Kreuder-Sonnen C. Which Post-Westphalia? International organizations between constitutionalism and authoritarianism // European Journal of International Relations 2015, Vol. 21(3). – P.568–594.
35. Teschke B.G. The Making of the Westphalian State-System: Social Property Relations, Geopolitics and the Myth of 1648 // <http://etheses.lse.ac.uk/1555/1/U126793.pdf>

## 7.2. Допоміжна

1. Аслунд А. Розбудова капіталізму. Економічні перетворення в країнах колишнього радянського блоку. – К., 2008.
2. Арон Р. Мир і війна між націями. – К., 2000.
3. . Воєнна доктрина України // [http://www.mil.gov.ua/content/public\\_discussion/proj\\_vdu.pdf](http://www.mil.gov.ua/content/public_discussion/proj_vdu.pdf)
4. Гайдуков Л.Ф., Кремень В.Г., Губерський Л.В. та ін. Міжнародні відносини і зовнішня політика. – К., 2001.
5. Гобсбаум Е. Вік екстремізму. Коротка історія XX ст. – К.: Альтернативи, 2001.
6. Горбулін В.П. Проблеми захисту інформаційного простору України: монографія / В.П. Горбулін, М.М. Биченок; Ін-т пробл. нац. безпеки. – К.: Інтертехнологія, 2009.
7. Добржанська О.Л. Системний аналіз. Конспект лекцій. – К.: ІМВ, 2004.
8. Зінченко М.О., Плугова О.Б., Драглюк О.В. Інформаційна війна, засоби реалізації та протидії.//Інформаційний вимір гібридної війни: досвід України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Київ: НУОУ, 2017.
9. Ільницька У. Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам. Політичні науки. Vol. 2, No. 1, 2016 // [http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/37314/1/7\\_31-36.pdf](http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/37314/1/7_31-36.pdf)
10. Міжнародні відносини та зовнішня політика – 1998-2000 рр. – К.: Либідь, 2001.
11. Українське суспільство на шляху перетворень: західна інтерпретація. – К., 2004.

12. Сухонос Ю. С. Прямі іноземні інвестиції Китаю та їх вплив на країни ЄС, 2019 // [https://www.business-inform.net/export\\_pdf/business-inform-2019-12\\_0-pages-51\\_56.pdf](https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-12_0-pages-51_56.pdf)
13. Хижняк І.А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648 –1918): підруч. для студ. вищ.навч. закладів. –К.: Вид. дім “Персонал”, 2009.
14. Чебан О. Я. Труднощі взаємодії ЄС та КНР щодо вирішення проблеми іранської ядерної програми. Міжнародні та політичні дослідження. № 34 (2021) // <http://heraldiss.onu.edu.ua/article/view/229944>
15. Deep A. Hybrid War: Old Concept, New Techniques // <http://www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/189134/>
16. International Order and the Future of World Politics / Ed. by T.V.Paul and John A.Hall. – Cambridge: CUP, 1999.
17. Zolo D. Cosmopolis.Prospects for World Government. – Cambridge: Polity Press, 1997.

## **8. Інформаційні ресурси**

1. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Інформаційні ресурси. URL: <http://library.chnu.edu.ua/?page=ua/02infres> (Доступ до повнотекстових баз даних з локальної мережі).